

SUISTAMON ALAKANSAKOULUSEMINAARIN PERUSTAMISESTA 80 VUOTTA

‘‘Siellä, missä Laatokan tuulet pauhalsivat yli Impilahden, missä Jänisjärven aallot hyväilivät rantoja ja missä Soanlahden, Korpiselän ja Suojärven metsäiset vaarat antoivat kättä toisilleen, siellä sijaitsi Suistamo, viimeinen runon, laulun, soiton, itkuvirsien ja loitsujen kehto.’’ (Kyyrönen 1955.)

1. Seminaarin avajaiset kirkonkylässä

Suistamossa, ‘‘itkuvirsien ja loitsujen kehdoissa’’, avattiin Suomen ensimmäinen alakansakoulun opettajia valmistava seminaari syyskuun 16. päivänä vuonna 1918 juhlallisin menoin. Avajaistilaisuudessa puhui kouluneuvos Tarjanne, ‘‘kööri’’ lauloi, pianoa soitti opettaja Pantsu ja puheita pitivät pastori Spiridonoff ja seminaarin johtaja Merikoski. Iltapäiväjuhla järjestettiin avajaisten jälkeen kello 2 kansakoululla. Juhlapäivän päätteeksi nautittiin illalla kello 6 paikkakuntalaisten järjestämät juhlapäivälliset. (Pk 12.9.1918 § 4.) Ensimmäinen suomalainen kirkonkylä oli saanut seminaarinsa.

Ennen seminaarin avajaisia oli Suistamossa pidetty uusille opiskelijoille pääsykokeet, joihin hakijat oli kutsuttu hakupapereiden perusteella. Hakemuksissa tuli olla papintodistus siitä, että oli päässyt Herranehtooliselle ja oli nuhteeton. Lisäksi hakemuksissa tuli olla lääkärintodistus terveydestä. Tiedot ja taidot oli esitettävä koulutodistuksilla. Säädetty ikä selvisi papintodistuksesta. Nuhteettomuus oli opettajainkasvatuslaitokseen oppilaaksi pääsyn ehtona varsin mer-

kittävä edellytys. (Seminaarikomitean mietintö 1922, 51 - 57.) Pääsykoepäivinä pyrkijät suorittivat yhden tunnin mittaisen kokeen äidinkielessä, laskennossa, lukemisessa, kieliopissa, uskonossa ja laulussa. Kokeissa hyväksyttiin opettajiksi valmistumaan 24 naisopiskelijaa, jotka olivat kotoisin Karjalasta ja Itä-Savosta. Kahdeksan naisista tuli seminaaripaikkakunnalta Suistamosta. (Suistamon seminaarin arkisto, pöytäkirja 12.9.1918 § 1 - 3.)

2. Alkuopettajien kouluttaminen ennen Suistamon seminaarin avaamista

Ennen kuin Suistamon seminaarin avajaisia päästiin viettämään, oli kulunut vuosikymmeniä alkuopetuksen ja alkuopetusta antavien opettajien koulutuksen järjestämisessä.

Uno Cygnaeuksen tiedetään vihanneen alakoulua. Alkuopetusta antavia kiertokoulunopettajia hän saattoi nimittää "kaksijalkaisiksi hirviöiksi". Hänen mielestään alkeisopetuksen anto kuului kodeille, joiden tehtävänä se oli ollut ennen kansakoulun perustamistakin. Cygnaeus ei hyväksynyt maaseudulle pysyviä alkukouluja, jotka hänen mielestään olivat "hätävarakouluja". (Salo 1939, 4.)

Vastuu maaseudun alkuopetuksesta oli Suomessa jäänyt kansakouluasetuksen voimaantultuakin (v. 1866) pääasiallisesti kodeille ja kirkolle. Suurin osa 1800-luvun lopun alkukouluista oli kiertäviä kouluja, joissa kiertokoulunopettaja tai koulumestari antoi oppia. Opettajana saattoi toimia lähes kuka tahansa koulutusohjasta riippumatta. Alkukoulujen opettajisto oli vielä 1890-luvulle tultaessa lähes kokonaan vailla ammattikoulutusta. (Melin 1977, 92-95.) Tähän seikkaan vedottiin, kun Hämeenlinnaan anottiin lupaa perustaa pikkukoulu kiertokouluseminaari v. 1889, jota vuotta ennen maassamme oli ollut toistakymmentä kansakoulunopettajaa, jotka Koulutoimen ylihallituksen v. 1879 antamien ohjeiden mukaan olivat oman työnsä ohessa valmistaneet pikkukoulunopettajia. Näihin opettajiin kuului myös J.H. Tuhkanen, jota kansakoulujen tarkastaja Olai Wallin oli suostutellut perustamaan Hämeenlinnan kaupunkiin kiertokouluseminaarin. (Syr-

jä 1973, 39 - 42 ja 67.)

Keisarillinen Senaatti salli 5.3.1890 J. H. Tuhkasen perustaa Hämeenlinnan kaupunkiin valmistuslaitoksen kierto- eli pikkukoulunopettajia varten. Seminaari aloitti toimintansa syyskuun 1. päivänä 1890. Ensimmäisenä toimintavuotena yksivuotisessa seminaarissa oli 34 oppilasta, joista naisia oli 25 ja miehiä 9. (Syrjä 1973, 52 - 53.)

Ennen Hämeenlinnan kierto- ja pikkukouluseminaarin perustamista oli maassamme ollut pienten lasten opettajille tarkoitettua kurssimuotoista opettajankoulutusta. Kellokoskella oli toiminut kesällä 1879 kahden kansankoulunopettajan johdolla kolme kuukautta kestänyt alkukoulunopettajain valmistuslaitos. Vastaavanlainen laitos oli toiminut myös Sortavalassa kreikkalaiskatolisten opettajien valmistamista varten. (Werkko 1916, 6 -12.)

Kirkollisiasiantoimituskunnan päällikkö senaattori Y.S. Yrjö-Koskinen ei katsonut suopeasti uusien pikkukouluseminaarien perustamisehdotuksia. Hänen mielestään Hämeenlinnassa toimintaluvan saaneen seminaarin tuli saada toimia rauhassa eikä sille pitänyt hankkia kilpailijoita. Kellokoskella kesällä 1879 opettajia valmistanut kansakoulunopettaja Kaarle Werkko oli kuitenkin sitkeä yrittäjä ja hän sai luvan aloittaa Helsingissä 5.10.1896 suomenkielisen valmistus- eli preparandilaitoksen miehille ja naisille. (Werkko 1916,6 -12.)

Helsinkiä ei tuohon aikaan pidetty soveliaana paikkana seminaaria varten, sillä pääkaupunki oli kallis paikkakunta opiskelijoille. Werkko perusteli seminaarin sijoituspaikkakuntaa kuitenkin sillä, että "opettajalle ei suinkaan ole vähäarvoinen se seikka, että hän on ollut jonkun ajan Suomen henkisten rientojen pesäpaikassa. Se on omansa laajentamaan hänen näköalaansa tulevaisuudessa." (Werkko 1916, 6 - 12.) Melin (1977, 200 - 201), joka on tutkinut alkuopetusta Suomen maaseudulla vuosisadan vaihteen molemmin puolin, on selvittänyt, että Helsinkiin syntyi vielä toinenkin seminaari ruotsinkielisiä oppilaita varten. Helsingin seminaarien lisäksi vuoden 1890 jälkeen perustettiin seminaarit vielä Jyväskylään, Kotkaan ja Sortavalaan, jossa viime- mainitussa oli kaksi seminaaria: toinen luterilaisille ja toinen

kreikkalaiskatolisille.

Vuoden 1906 alkuopetuskomitea oli sillä kannalla, että alemman kansakoulun opettajilla oli oltava yhtäläinen ja perusteellinen valmistus tehtäväänsä niin kuin ylemmän kansakoulun opettajillakin oli. Silloinen nelivuotinen kansakoulunopettajaseminaarin kurssi olisi komitean mielestä ollut sopiva alemmankin kansakoulun opettajille. Siirtymäaikana komitea arvioi tarvittavan kuusi kaksivuotista valmistuslaitosta, joiden valtion apuun komitea laski tarvittavan 120 000 markkaa. Nämä siirtymävaiheen seminaarit olisi saatu joko silloisia seminaareja laajentamalla tai uusia perustamalla. (Alkuopetuskomitea 1906, 78 ja 107.)

Oppivelvollisuutta käsiteltiin vuoden 1910 valtiopäivillä, mutta asia raukesi (Halila 1949, 103). Suomen eduskunnan vuoden 1910 valtiopäivillä hyväksymä oppivelvollisuuslakijoutui niiden uudistusten joukkoon, joiden toteuttamiseksi aikaa ei katsottu sopivaksi. Näin keskeytyi edistys kansakoulumme kaikkein merkittävimmällä taholla. (Soininen 1916.) Pienet yksityiset alkukouluseminaarit jatkoivat toimintaansa. 1910-luvulla toimi jo kahdeksan suomenkielistä kierto-koulunopettajaseminaaria: Helsingissä, Hämeenlinnassa, Sortavalassa, Kotkassa, Jyväskylässä ja vuonna 1911 perustettiin lisäksi seminaari Äänekoskelle ja kaksi vuotta myöhemmin vielä Kuortaneelle. Naantalissakin toimi yksi seminaari. Ruotsinkielisiä seminaareja oli kaksi: Helsingissä ja Vaasassa. Alkukouluseminaaareissa oli lukuvuonna 1915 - 1916 opettajia 43 ja oppilaita 254, joista 28 miehiä. (Halila 1949, 104 - 105.)

Kun eduskunta myönsi vuodelle 1913 valtionapua maalaiskuntien alakansakouluja varten, se vaati avustuksen saannin edellytykseksi sen, että alakansakoulun opettajien tuli olla vähintään yksivuotisen pikkukouluseminaarin suorittaneita tai heillä tuli olla muuten hyväksytty todistus tällaisen kurssin vastaavasta tietomäärästä ja opettajakokemuksesta (Koulumestari 1919).

Pikkukouluseminaarit elivät aikansa. Osa niistä joutui lopettamaan. Vaasan ja Helsingin ruotsinkieliset seminaarit muuttuivat kaksivuotisiksi. Kuortaneen ja Kotkan yksivuotiset samoin kuin ruotsinkieliset semi-

naarit jatkoivat vielä 1920-luvulla toimintaansa. (Alkuopetus 1919, 18.II.1919; Alkuopetus 1920, 15.IV.1920; ”Raa” 1920; Halila 1949, 104). 1920-luvulla toimi edellisten lisäksi vielä Evankelisen Seminaariyhdistyksen perustama Karkun alakansa-kouluseminaari vuoteen 1925, jolloin opetusministeriö hylkäsi seminaarin valtionapuanomuksen (Alakansakoulu 1920, 11.5.1920; Kansakoulu ja alkuopetus 1925, 263).

3. Alakansakouluseminaarit itsenäiseen Suomeen

Oppivelvollisuuden tullessa voimaan Suomi tarvitsi paljon uutta työvoimaa kansakouluihin. Kiista siitä, olivatko alkukoulut kirkollisia vai kunnallisia, pitkitti alkukoulujen opettajainvalmistusasiaa. (Alkukoulun työmaalta 1918, 124.) Heti Suomen itsenäistyttyä (21.12.1917) koulutoimen ylihallitus (Mikael Soininen) teki senaatille esityksen uusmallisen seminaarin perustamisesta. Soininen esitti, että ”ilman enempää viivytystä” senaatti ryhtyisi toteuttamaan eduskunnan vuonna 1910 tekemää ehdotusta ainakin siltä osin, että Suomeen saataisiin kolme seminaaria alemman kansakoulun opettajien valmistamista varten: kaksi suomen- ja yksi ruotsinkielinen. Seminaarien perustamista koulutoimen ylihallitus perusteli kolmella näkökohdalla: ensinnäkin eduskunnan myönteisellä kannanotolla asiaan vuonna 1910, toiseksi lisääntyvällä alakansakoulujen määrällä ja kolmanneksi tulevalla oppivelvollisuuslailla, joka lisäisi opettajatarvetta myös alakansakouluissa. (Kuikka 1978, 38; Salo 1947, 8 - 9.)

Vapaussotakeväällä 1918 keskeytti seminaarien perustamiskäsittelyn, mutta jo 21. päivänä toukokuuta 1918 hallitus, palattuaan Vaasasta Helsinkiin, vahvisti koulutoimen ylihallituksen väliaikaisen järjestelysäännön, jonka mukaan maahamme päätettiin perustaa naisille kaksivuotisia alkukouluseminaareja, joista valmistuvat naisopettajat olivat kelpoisia myös yläkansakoulun laulun, voimistelun ja tyttöjen käsitöiden opettajiksi. (Salo 1947, 8 - 10.)

Santalan (1925) mukaan uusi seminaarimuoto oli ollut kouluhallituksen käsittelyssä jo kesällä 1917, jolloin ”vakavien aikojen aavisteltiin

olevan edessä”. Uuden kaksivuotisen seminaarin suunnittelijoihin kuului kouluhallituksen ylijohtaja Mikael Soininen. Santalan arvelujen mukaan vapaussota oli omiaan johtamaan hallitusmiesten huomion siihen, että kansansivistyksen hyväksi oli entistä enemmän käytettävä voimia ja varoja. Kirkollis- ja kouluasioita senaatissa käsitteli noina aikoina senaattori Setälä, joka Santalan käsityksen mukaan vaikutti siihen, että ensimmäinen perustettavista seminaareista “joutui äärimmäiseen Karjalaan”. (Santala 1925.)

4. Karjalan seminaari Suistamolle

Maamme hallitus päätti sijoittaa ensimmäisen valtion toimesta perustettavan alakansakouluseminaarin Karjalaan. Toinen perustettavista seminaareista päätettiin sijoittaa seuraavana vuonna Länsi-Suomeen. Kouluhallitus sai tehtäväkseen ehdottaa Karjalan seminaarille sopivan paikan ja ryhtyä valmistelutoimiin. Silloinen kansakoulujen ylitarkastaja A. J. Tarjanne matkusti kouluhallituksen puolesta ottamaan selvää, mihin seminaari olisi voitu heti sijoittaa. Kun venäläistyttämiskouluilta oli edellisenä vuonna jäänyt tyhjiksi upeita koulurakennuksia eri paikkakunnille Raja-Karjalaan, seminaarin perustajien huomio kohdistui juuri näille paikkakunnille. (Alakansakoulu 1928, 11.6.1928; Suistamon alakansakouluseminaari 1919, 3.)

Päätös Karjalan seminaarin lopullisesta paikasta tehtiin heinäkuun 4. päivänä 1918 ja seminaari määrättiin perustettavaksi Suistamolle. Vuoden 1917 Karjalan koulukomitea sekä kouluhallitus olivat Suistamon kannalla. (Kuikka 1978, 40.) Suistamon kirkonkylä seminaaripaikkakuntana oli hyvin syrjäinen kolkka, josta rautatie seminaaria perustettaessa oli viiden peninkulman päässä. Laivareittiäkään ei Suistamolle ollut. Paikkakunnan alhaisesta sivistystasosta puhuttiin laajalti. Karjalan alkukouluseminaarin sijoittamista Suistamolle puuhamiehet henkilöt ovat seminaarin pitkäaikaisen johtajan J. K. Santalan mielestä lähteneet ajamaan asiaa “oikeista käsityksistä”, koska puuhamiehet esittivät perusteluinaan seuraavaa: maaseutu olisi seminaarille sopiva sijoituspaikka ja perustettava koululaitos vaikuttai-

si kohottavasti ympäristön sivistystasoon. (Santala 1925.)

Seminaarin sijoituspaikan valinnassa Santala näki varsin merkittävä-
nä seikkana sen, että Suomen silloinen uusi itsenäinen asema vaati
kiinnittämään erikoista huomiota rajaseutuun. Siksi seminaarin sijoit-
taminen Raja-Karjalaan oli rajaseutupolitiikkaa. Paikan valintaan San-
tala katsoi vaikuttaneen myös silloisen historiallisen ajankohdan:
rajantakaiset kunnat Repola ja Porajärvi olivat tuolloin liittymässä
Suomeen ja uusien kuntien liittymistä toivottiin. Uneksittiinpa Suur-
Suomen synnystäkin. (Santala 1925.)

Edellä mainittujen syiden lisäksi Raja-Karjalan seminaarin sijoitta-
mista juuri Suistamolalle edisti Santalan mukaan vielä sekin, että
paikkakunnalla oli vapaana suuri venäläistämiskoulu, josta Venäjän
vallankumouksen jälkeen suistamolaiset olivat ajaneet opettajat Venä-
jälle takaisin ja lopettaneet koulunpidon. Epäkohtana rakennuksessa
oli kuitenkin se, ettei siinä ollut sen paremmin opettajille kuin oppi-
laillekaan asuntoja, jotka maaseudun seminaarin toiminnalle olisivat
olleet tuiki tarpeellisia. (Santala 1925.)

5. Rajaseutupolitiikka Karjalan seminaarin synnyssä

Itäinen rajaseutumme oli aina vuosisadan vaihteeseen saakka pysy-
nyt varsin vieraana muulle Suomen väestölle. Karjalan murre ja
kreikkalaiskatolinen uskonto olivat olleet erottavia tekijöitä. Itäkarja-
laiset olivat monista toimista huolimatta jääneet muusta Suomesta
alhaisemmalle sivistystasolle. Rajaseudunkansan vierottaminen muusta
kansasta oli ollut sortovuosien aikaan venäläisen vallanpitäjän tarkoi-
tuksena. Bobrikov oli aloittanut karjalaisten keskuudessa voimakkaan
vieroitustyön, jolloin pääasiallisesti vedettiin uskonnollisiin asioihin.
Tavallinen hyökkäysaihe oli ollut se, että niissä suomenkielisissä
kansakouluissa, joiden oppilaat olivat kreikkalaiskatolisia, työskenneltiin
pyhäpäivisin, joista kouluilla ei ollut tarkkaa tietoa. Pyhälistoja pyydet-
tiin, mutta listojen saanti kesti parikin vuotta. Myös kouluhallituksen
selvityspyyntöihin vallanpitäjä vastaili verkkaisasti. (Sarva 1948, 9 -
13.)

Kenraalikuvernööri Bobrikovin apumiehenä työskenteli kreikkalaiskatolisen hiippakunnan arkkipiispa Nikolai, joka oli innokas venäläistyttämismies. Hän toimi usein aloitteentekijänä ja ilmiantajana. Kouluhallitusta pommitettiin tuon tuostakin rajaseudun kouluoloja koskevilla kirjeillä. (Sarva 1948, 9 - 13.) Arkkipiispa vaati sellaistaakin, että niihin kouluihin, joissa oli kreikkalaiskatolisia oppilaita, oli palkattava tähän kirkkokuntaan kuuluva opettaja, olipa hän vaikka muutoin opettajaksi epäpätevä. Hallitsija suostui osin tähän vaatimukseen, mutta käytännössä asia ei juuri päässyt toteutumaan. (Sarva 1948, 12 - 14.)

Venäläistämistoimiin kuului perustaa puhtaasti venäjänkielisiä kouluja, ns. venäläistämiskouluja ("ministerikouluja"), jotka tavallisesti olivat yksiluokkaisia ja kolmiosastoisia, mutta oli myös kaksiluokkaisia kuusivuotisia kouluja, jotka vastasivat suomalaista yläkansakoulua. Viimemainittuja oli Karjalassa kymmenen, joista yksi oli Suistamolla. (Halila 1949, 81 - 82.) Useimmiten rajakarjalainen kylä sai venäläisen koulunsa ja sen mukana johtokunnan niin, ettei niistä juuri ennakolta tiedetty. Opettajat olivat venäläisiä ja tulivat useimmiten Petroskoin, Novgorodin tai Moskovan seminaareista. Nämä seminaarit olivat tunnettuja hallituksen- ja uskonnonvastaisista mielipiteistään. Venäläismiskoulujen opettajilla oli kaksinkertaiset palkat verrattuna suomalaisten kansakoulujen opettajien palkkoihin. Kielitämme taitamattomina venäläiset opettajat saattoivat kuitenkin tuntea itsensä kuin olisivat olleet karkoituspaijassa Raja-Karjalassa. (Halila 1949, 83 - 84; Sarva 1948, 12 - 16.)

Venäläistämiskoulut olivat hyvinvarustettuja ja niissä tarjottiin oppilaille "soppaakin". Koulut kilpailivat jossain määrin oppilaista suomalaismiskoulujen kanssa, joskaan kouluilla ei ole todettu olleen kovin suurta merkitystä kaiken kaikkiaan. Koulut loppuivat, kun Raja-Karjalan kansa sulki venäläistämiskoulut 20. - 25. maaliskuuta 1917. (Halila 1949, 83 - 84.) Näin Suistamollakin oli jäänyt tyhjäksi koulurakennus, jossa Suomen ensimmäinen alakansakouluseminaari pääsi aloittamaan 16.9.1918.

Venäläistämispöytäkirjojen yksi vaihe oli pappismunkki Kyprianon

ja Karjalan veljeskunnan toiminta (v. 1907). Nämä perustivat kreikkalaiskatolisiin suunnatun lähestyön vastapainoksi Karjalaan alkukouluja ja venäläisiä kansakouluja. Vuonna 1914 kouluja oli jo 11 ja ne sijaitsivat Salmassa, Suojärvellä ja Impilahdessa. Veljeskunnan työ kuitenkin väsähti, kun johtaja kuoli v. 1914. (Sarva 1948, 16 - 17.)

6. Suistamon seminaarin edelläkävijöitä

Venäläistämisohjelman oli kuulunut myös venäjänkielisen seminaarin perustaminen Raja-Karjalaan. Tällainen seminaari perustettiin Viipuriin, Markkovillaan, v. 1912. Sen opetusohjelmaan kuului myös suomen kieli, mutta suomea eivät seminaarin oppilaat saaneet käyttää kanssakäymisessään. (Halila 1949, 82.)

Suomessa suomenkielisen pienten lasten opettajien koulutuksen järjestäminen Karjalaan oli ollut aina 1870-luvulta alkaen suunnitteilla. Monia ratkaisuja opettajien kouluttamiseksi olikin tehty ennen Suistamon alakansakouluseminaarin perustamista. Aluksi opettajia oli valmistettu yksityisesti. Antti Tarkkasen tiedetään valmistaneen 1870-luvulla opettajia. Vuonna 1877 valtiopäivillä oli keskusteltu uuden seminaarin perustamisesta Sortavalan lähelle Kymölään. Koulutoimen yllhallitus oli silloin ehdottanut, että Kymölään perustettaisiin alkukouluseminaari. Päätökseksi tuli kuitenkin, että Kymölä sai yläkansakouluseminaarin. (Melin 1977, 96 - 97.)

Kreikkalaiskatolisissa seurakunnissa huolehdittiin lasten opetukselta ja opettajien valmistuksesta erikseen. Siitä oli annettu asetus v. 1887. Samana vuonna myönnettiin määräraha annettavaksi vuotuisina palkkioina kreikkalaiskatolisille lasten opettajille Viipurin ja Kuopion lääneissä. Helmikuussa 1887 senaatti määräsi koulutoimen yllhallituksen tekemään esityksen erityisten pedagogisten kurssien järjestämisestä Sortavalan seminaarin yhteydessä kreikkalaiskatolisten lasten opettajille. Jopa Cygnaeus puolsi perustettavaksi maan kreikkalaiskatolisille alueille valtion avustuksella ja kansakouluntarkastien valvonnassa olevia kiertokouluja (Melin 1977, 100 - 102.)

Sortavalan seminaarin yhteydessä viisi opettajaa antoi

kreikkalaiskatolisille oppilaille valmistusta alkukoulunopettajiksi. Vuodesta 1893 käynnistyi seminaarissa myös evankelisluterilainen alkukoulunopettajien valmistuskurssi. Rinnakkaiskurssit jatkuivat aina vuoteen 1905, jolloin uusi määräraha myönnettiin vain evankelisluterilaiselle koulutukselle. Tällöin kreikkalaiskatoliset oppilaat eivät enää voineet valmistua Karjalassa pienten lasten koulujen opettajiksi. (Melin 1977, 102 ja 196.)

7. Neljä alakansakouluseminaaria

Ennen Suistamon seminaarin perustamista oli vallinnut 13 sellaista vuotta, jolloin kreikkalaiskatoliset oppilaat eivät voineet valmistua Karjalassa pienten lasten opettajiksi. Koulutusmahdollisuuksien pula Karjalassa selittänee osaltaan sen, miksi Suistamon alakansakouluseminaarin oppilaista alkuaikoina suurin osa oli kreikkalaiskatolisia. Vuosikymmenten ajan jatkuneet erilaiset venäläistytämistoimet ja rajaseutupolitiikka lienevät olleet vaikuttimina siihen, että Suomen ensimmäinen alakansakouluseminaari avasi ovensa 12.9.1918 nimenomaan Raja-Karjalassa ja siellä äärimmäisessä kolkassa, Suistamolla.

Kun Suistamon seminaari avasi ovensa, laitoksessa oli kolme opettajaa: johtaja Kaarlo Merikoski, opettaja Martta Vuorekoski ja musiikinopettaja Arvi Pantsu (Suistamon alkukouluseminaari, 1919). Ensimmäiset oppilaat olivat rajakarjalaisia ja savolaisia, mutta myöhemmin oppilaita oli aina Pohjanmaata ja Satakuntaa myöten. Alkuaikoina oppilaita oli yli puolet kreikkalaiskatolisia, mutta jo kymmenen vuoden kuluttua enää viides- tai kuudesosa koko oppilasmäärästä oli kreikkalaiskatolisia. (Santala 1925.)

Suistamon seminaarin jälkeen perustettavaksi suunnitellulle Länsi-Suomen alkukouluseminaarille löydettiin monien vaiheiden jälkeen paikka Hämeenlinnasta, jossa se aloitti toimintansa 25.8.1919 juhollisin menoin vuokrahuoneistossa Myllymäen kansakoulun tiloissa. (Salo 1947, 8 - 10.) Hämeenlinnan alkukouluseminaarin johtaja Aukusti Salo (1947, 10) ei pidä asianmukaisena sitä lausumaa, jonka mukaan kiertokouluseminaarit olisivat kehittyneet alkukoulu-seminaareiksi.

Yksityisten yksivuotisten alkukouluseminaarien ja valtion kaksivuotisten alkukouluseminaarien välinen ero merkitsi Salon mielestä ratkaisevaa niin pedagogista kuin ulkonaista asemaa koskevaa kehitystä. Erona Salo piti sitä, että ensinmainitut kuuluivat kirkollisen opetuksen piiriin, jälkimmäiset taas olivat valtionjohtamia ja kansakoululaitokseen kuuluvia sivistyslaitoksia.

Salon näkökantaan (1947, 10) yhtyen ei voitane sanoa, että Hämeenlinnan ja Vaasan pikkukouluseminaarit olisi muutettu kaksivuotisiksi alakansakouluseminaareiksi, vaan on todettava, että Suistamon seminaarin käynnistymisen jälkeen perustettiin Hämeenlinnan ja Vaasan (ruotsinkielinen) alakansakouluseminaarit. Vaasan alkukouluseminaari oli anonut Kirkollis- ja opetusministeriöltä, että valtio ottaisi sen huostaansa vuoden alusta 1920 (Alkuopetus 1919, 15.X.1919). Seminaari käynnistyi 1.1.1920 valtion ylläpitämänä oppilaitoksena. Vielä neljäskin alkukouluseminaari sai aloittamisluvan, kun Pohjois-Suomea varten suunniteltu Tornion alkukouluseminaari sai valtioneuvostoilta 26.5.1921 aloitusluvan syyskuksi 1921. Työ Tornionseminaarissa pääsi käyntiin pääsykokeitten jälkeen 16.9.1921. (Tornion Alkukouluseminaari 1922.) Kaikki neljä seminaaria ottivat vastaan vain naisoppilaita.

Pioneerina aloittanut Suistamon alakansakouluseminaari sai seurakseen oppivelvollisuuslain toteutumisen kynnyksellä kolme oppilaitosta, joista Hämeenlinnan ja Tornion seminaarit olivat suomenkielisiä ja Vaasan seminaari ruotsinkielinen. Suomalaisessa koulutuspolitiikassa alkoi näin uusi vaihe kansansivistyksen saralla, ja Suistamosta, "runon, laulun, soiton, itkuvirsien ja loitsujen kehdestä", tuli ainoa kirkonkylä, jossa Suomessa on toiminut valtion ylläpitämä seminaari.

LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

Painamattomat lähteet

Mikkelin maakunta-arkisto

Suistamon seminaarin arkisto

C:a 1 Pöytäkirjoja vv. 1918 - 1928

Vaasan maakunta-arkisto

Matrikel för Småskoleseminariet i Wasa

Lägre folkskoleseminariet i Vasa

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Alakansakoulu. 1920. Alakansakouluseminarit. N:o 5/11.5.1920

Alakansakoulu. 1928. Suistamon alakansakouluseminari 10-vuotias. N:o 13/11.6.1928

Alkukoulun työmaalta. 1918. Suomen kahdeksas yleinen alkukouluopettajain ja harrastajain kokous Kotkassa 5 - 8 P. Kesäk. 1917. Helsinki: Puromiehen kirjapaino Oy.

Alkuopetus. 1919. Uutisia. N:o 3/18.II.1919.

Alkuopetus. 1919. Uutisia. N:o 19/15.X.1919.

Alkuopetus. 1920. Uutisia. N:o 7/15.IV.1920.

Alkuopetuskomitea. 1906. Alkuopetuksen järjestäminen maaseudulla. Helsinki: Helsingin Uusi Kirjapaino - Osakeyhtiö.

Halila, A. 1949. Suomen kansakoululaitoksen historia. Kolmas osa. Porvoo - Helsinki: WSOY.

Kansakoulu ja alkuopetus. 1925. Uutisia. N:o 9/1925.

Koulumestari. 1919. Alkuopetuksen uudistus ja nykyisten opettajien vastainen asema. Alkuopetus, (2), 15.II.1919.

Kuikka, M. T. 1978. Kansakoulunopettajan koulutussuunnitelmien kehitys Suomessa vuosina 1917 - 1923. Joensuun korkeakoulu. Kasvatustieteiden osaston julkaisuja n:o 4.

Kyyrönen, J. 1955. Runojen Suistamo. Teoksessa Muistelmia ja

kuvia kotiseudustamme. toim. V. Nenonen ja M. Rajamo. Pieksämäki: Sisälähetysseuran Raamattutalon kirjapaino.

Melin, V. 1977. Alkuopetus Suomen maaseudulla ennen oppivelvollisuuslakia 1866 - 1921. I Alkukoulu 1866 - 1906. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitoksen sarja B osa 4.

“Raa”. 1920. Onnellista uutta vuotta. Alkuopetus, (3), 15.I.1920.

Salo, A. 1939. Pikkulasten kasvatus Uno Cygnaeuksen kansansivistysjärjestelmässä. Hämeenlinna: Arvi A. Karisto.

Salo, A. 1947. Hämeenlinnan alakansakouluseminaari 1919 - 1947. Hämeenlinna: Arvi A. Karisto Oy:n Kirjapaino.

Santala, J. K. 1925. Eräitä tietoja maamme ensimmäisestä valtion alkukouluseminaarista. Kansakoulu ja alkuopetus. Kansanopetuksen eri aloja käsittelevä aikakauslehti, (1), 4.IV.1925. Helsinki: Koulutarpeiden Kustannusliike Osakeyhtiö.

Sarva, G. 1948. Suomen koululaitos Bobrikovin sortokauden aikana. Helsinki: Sanoma Oy.

Seminaarikomitean mietintö. Komiteanmietintö N:o 3 v. 1922. Helsinki: Valtioneuvoston Kirjapaino.

Soininen, M. 1916. Maalaiskansakoulun uudistuksesta. Suunnitelmia ja kokeiluja kansakoulun opetussuunnitelman työmaalta. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Suistamon alkukouluseminaari. Lukuvuosi 1918 - 19. Sortavala: Sortavalan Kirjapaino osakeyhtiö.

Syrjä, U. 1973. J.H. Tuhkanen ja hänen seminaarinsa. Forssa: Forssan Kirjapaino Oy.

Tornion Alkukouluseminaari. Kertomus lukuvuodelta 1921 - 1922. Tornio: J.W. Heickell'n Kirjapaino.

Werkko, K. 1916. Helsingin Esi- ja Alkukoulunopettajaseminaari 1896 - 1916. Muistojulkaisu. Helsinki: K. F. Puromiehen Kirjapaino O.Y.